

GİBTÜ İslami İlimler Fakültesi Dergisi SIRAT
GIBTU Journal of Faculty of Islamic Sciences SIRAT
ISSN 2757-8631 | e-ISSN 2717-8064
Mayıs / May 2022, 3/1: 53-75

**Abdurrahmân el-Muallimî'nin Hayatı ve Ricâl İlmine
Katkıları**

Mehmet Emin TÜLÜ

Arş. Gör., Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi,
İslami İlimler Fakültesi, Hadis Anabilim Dalı
Research Ass., Gaziantep Islamic Science and Technology University,
Faculty of Islamic Sciences, Department of Hadith
Gaziantep, Turkey
tulumehmetemin@gmail.com
orcid.org/0000-0002-1308-7075

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received: 9 Mart / March 2022
Kabul Tarihi / Accepted: 6 Mayıs/ May 2022
Yayın Tarihi / Published: 30 Mayıs / May 2022
Yayın Sezonu / Pub. Date Season: Mayıs / May
Cilt-Sayı / Volume-Issue: 3/1
Sayfa: 53-75

Atıf / Citation: Tülü, Mehmet Emin. “Abdurrahmân el-Muallimî'nin Hayatı ve Ricâl İlmine Katkıları [Abd al-Rahman al-Mu'allimee, His Life And Additions on Science of Riijaal]” *Sirat* 3/1 (Mayıs/May 2022), 53-75.

İntihal Taraması / Plagiarism Detection: Bu makale en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal taramasından geçirildi. / This article has been reviewed by at least two referees checked for plagiarism.

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License (CC BY NC ND)

Abdurrahmân el-Muallimî'nin Hayatı ve Ricâl İlmine Katkıları

Öz

Hicrî 2. Asrın başında hadis rivâyetinin kısmen sistemleşmesiyle hadis meclisleri çoğalmış ve hadisler, râviler aracılığıyla bir sonraki nesillere aktarılmıştır. Hadislerin sahihini sakiminden ayırmayı kendilerine görev edinen hadis âlimleri, râvilerin durumlarını araştırmak için büyük gayret sarf etmişler ve hadis râvilerinin durumlarını beyan eden eserler kaleme alarak ricâl ilminin temelini atmışlardır. Ricâl ilmi hadis ilminde rivayetlerin değerlendirilmesinde önemli bir yer teşkil etmiş ve ortaya konulduğu günden itibaren muhaddislerin müstağni kalamayacağı bir alan olmuştur. Son dönemlerde ise ricâl ilmine dair yapılan çalışmalarda ilk dönemlere nazaran bir gerileme olmuşsa da bu alana büyük katkılar sunan âlimler de var olmuştur. Ricâl çalışmalarıyla ilgilenen bir âlim de Abdurrahmân el-Muallimî'dir (öl.1386/1966). O, hem cerh-ta'dîl alanında telif ettiği eserleriyle hem de tahkikini gerçekleştirdiği ricâl kitaplarıyla çağdaş dönemde bu alana ciddi katkılar sunan hadis âlimlerinden birisi olmuştur. Bu makalede ricâl ilmine dair tetkiklerde bulunan Abdurrahman el-Muallimî tanıtılmış ve bu alana dair yapmış olduğu çalışmalardan hareketle modern dönemde ricâl ilmine sunmuş olduğu katkıları incelenmiştir. Yapılan tetkikler sonucunda, rical çalışmalarının bu dönemde de hem tahkik çalışmalarla hem de müstakil eserler yazmak suretiyle devam edebileceği ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Râvi, Ricâl İlmi, Cerh-ta'dîl, Muallimî.

Abd al-Rahman al-Mu'allimee, His Life And Additions on Science of Rijal

Abstract

In the 2nd century of Hijra, the number of hadith gatherings have increased with systematical hadith narrations and hadiths were transmitted to the next generations via narrators of hadiths. Scholars of Hadith that pledged themselves to differentiate the authentic narrations from the weak ones, made great efforts to investigate the status of narrators and they laid foundations of the science of Rijal by compiling the information related to the status of narrators. The science of Rijal has possessed a significant position in regard to the assesment of narrations and since its emergence, it has been an area that scholars of Hadith cannot be independent of. In recent times, although works on the science of Rijal has decreased compared to the earlier times, there are scholars that made great contributions to this area. Abd al-Rahman al-Mu'allimee, who is a contemporary scholar interested in the science of Rijal, is one of the scholars that contributed to this area with his original works and critical editions of classical Rijal books. In this study, Abd al-Rahman al-Mu'allimee who made great contributions to the field of Rijal will be introduced, and his contributions to the field will be examined basing on his studies.

Keywords: Hadith, The Narrator, Science of Rijal, al-jarh wa al-ta'dil, al-Mu'allimee.

Giriş

Hadis rivayetlerinin ve meclislerinin hicrî 2. yüzyılda yaygınlaşmasıyla beraber râvilerin sayılarında artış olmuş ve İslam dininin ana kaynaklarından olan sünnetin ve hadisin taşıyıcıları mesabesinde olan râviler, zabt yönünden derece olarak birbirinden farklılaşmıştır. Bu farklılığı tespit edip hadislerin sahihini sakiminden ayırmak gayesiyle muhaddisler, râvilerin durumlarını ve rivayetlerin isnadlarını araştırarak ricâl ile ilgili çalışmalar yapmaya başlamış ve bu alana dair bir literatür oluşmuştur. Sünnet ve hadisin Müslümanlar için öneminin, her çağda ve coğrafyada devam etmesi sebebiyle doğal olarak ricâl çalışmaları ve bu çalışmalara bağlı olarak ricâl alanındaki tartışmalar da gelişme göstermiştir. Bu gelişme ve tartışmalar son dönemlerde nispeten inkıraza uğramış durumdadır. Ancak cerh-ta'dîl ilminin hadislerin sahihini ortaya koyma faaliyetinde önemli bir yer tutması hasebiyle her dönemde Müslümanlar için ihtiyaç duyulan bir ilim olmuş, bu sebeple günümüzde ricâl ilmiyle ve bu ilmin temel problemleriyle uğraşan kişiler var olmaya ve bu alana dair büyük katkılar vermeye devam etmişlerdir.

Modern dönemde ricâl ilmine büyük katkılar yapmış olan bir kişi de Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî el-Yemânî'dir (öl.1386/1966). Telif ve tahkik eserler yoluyla bu ilmin günümüzde de devam etmesini sağlamış ve eserlerinde bu alandaki tartışmalar üzerinde yoğunlaşmıştır.

Muallimî'yi cerh-ta'dîl alimi olarak inceleyen Mazhar Tunç, makalesinde Muallimî'nin bazı eserlerinden yola çıkarak cerh-ta'dîl hakkındaki görüşlerini aktarmıştır.¹ Bu çalışmada ise Muallimî'nin hayatı ve görüşleri ele alınacak, ardından da ricâl ilmine yapmış olduğu katkılar tespit edilecektir. Bu katkılar ortaya konulurken onun bu alana

---

¹ Mazhar Tunç, "Bir Cerh ve Ta'dil Âlimi Olarak Abdurrahman El-Muallimî ve Hadisçiliği", Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi = The Journal of Turk & Islam World Social Studies IV/14 (2017), 262-275.

dair yapmış olduğu çalışmalardan azami derecede istifade edilecek ve ricâl ilmiyle alakalı eserleri değerlendirilecektir. Böylece bu çalışma, Tunç tarafından yazılan makaleden, Muallimî'nin cerh-ta'dîl ve ricâl alanına dair eserlerinin tümünün ele alınması ve incelenmesi yönüyle farklılık arz etmektedir.

1. Muallimî'nin Hayatı ve Görüşleri

Bu bölümde hadis alanında önemli çalışmalar yapmış olan Abdurrahmân b. Yahya el-Muallimî'nin hayat hikayesi ve ilmî serüveni ele alınacak, ayrıca fikhî ve itikadî görüşlerine de değinilecektir.

1.1. Muallimî'nin Hayatı

Tam ismi Ebû Abdillâh Abdurrahmân b. Yahyâ b. Alî b. Muhammed el-Muallimî el-'Utmî el-Yemânî'dir. Dedesi ve babası Muallimî nisbesi ile anıldığı için Abdurrahman b. Yahya da "Muallimî" nisbesiyle nisbelenmiştir. 1312/1895 yılı sonlarında San'a'nın Ânis kazasına bağlı Utume nahiyesi köylerinden Mehâkîre'de doğmuş ve ilk eğitimini anne-babasından almış² ve böylece onlardan aldığı ilk eğitimiyle beraber Kur'an-ı Kerîm'i hıfz etmiştir.³ Muallimî, Kur'an'ı hıfzettikten sonra el-Haceriyye bölgesinde mahkeme kâtipliği yapan büyük ağabeyinin yanına yerleşmiş ve burada hükümetin (Osmanlı hükümeti) mektebine dâhil olarak tecvid, matematik, Türkçe gibi dersler görmüştür. Aynı zamanda okula ek olarak ağabeyinden bir süre nahiv ilmini okumuş ve fıkıh ilminde mütebahhir olan Ahmed b. Muhammed b. Süleyman el-Muallimî'den de fıkıh eğitimi almıştır.⁴

² Ebû Usâme İslâm b. Mahmud b. Muhammed en-Neccâr, *Bulûğu'l-emânî min kelâmi'l-Muallimî el-Yemânî - fevâid ve kavâid fi'l-cerh ve't-ta'dîl ve ulûmi'l-hadis* (b.y.:Advâu's-selef, ts.), 13.

³ Mansur b. Abdilaziz es-Semârî, *eş-Şeyh Abdurrahmân el-Muallimî ve cuhûduhu fi's-sünneti ve ricâlihâ* (el-Huber: Dâru İbn Affân, 1418), 8.

⁴ Ebu Enes İbrahim b. Sa'd, *Mevsuatu'l-Muallimî el-Yemânî ve eseruhu fi 'ilmi'l-hadis*, (Riyad: Daru Taybe, 1431/2010), 1/25. Bu kişinin de nisbesinin el-Muallimî olması, incelediğimiz Abdurrahmân b. Yahya ile bir akrabalık ilişkisinin olup olmadığını akla getirmektedir. Ancak kaynaklarda Abdurrahmân b. Yahya

Eğitimini tamamladıktan sonra Râfizî oldukları iddia edilen kişiler, Muallimî'nin yaşadığı yer olan Utme'yi ele geçirince memleketini terk ederek Hicaz ile Yemen arasındaki 'Asîr kentine yerleşmiş ve burada bir süre kâdılık görevinde bulunmuştur.⁵ O, bu görev süresince işini layıkıyla yaparak ve kendisini de ispatlayarak insanların teveccühünü kazanmış, böylece bulunduğu bölgenin insanları, kendisini Şeyhu'l-İslâm olarak lakaplandırmıştır.⁶ Daha sonra ise yaşadığı bölgenin yöneticisi olan el-İdrisî vefat ettiğinde bazı siyasî problemler ortaya çıkmış bu sebeple Muallimî, kargaşa ortamından uzak durmak ve ilimle daha fazla iştiğal etmek amacıyla Aden şehrine yerleşmiştir. Bir sene burada tedris faaliyeti ile uğraştıktan sonra Zanzibar'a geçen Muallimî, burada da fazla durmadan Hindistan'a gitmeye karar vermiştir. Haydarâbâd'ta Dâiratu'l-Maârifî'l-Osmâniyye adlı yayınevinde hadis ilmiyle alakalı eserlerin musahhihi ve muhakkiki olarak işe başlayan⁷ Muallimî, 30 sene bu göreve devam etmiş, burada hadis ilmiyle alakalı birçok temel kaynağı tashih etmiş ve neşre hazırlamıştır.⁸

Hinduların Hindistan'ı ele geçirmelerinden sonra ülkede durumlar kötüye gitmiş, kargaşa ortamından hoşlanmayan Muallimî ise son olarak Mekke'ye yerleşmeye karar vermiştir. O, Mekke'ye geldikten sonra Harem-i Şerif Kütüphanesinde 1371/1952 yılında altmış yaşında iken genel sekreterlik görevini üstlenmiştir. Vefat edinceye kadar on dört sene boyunca bu görevini sürdürerek birçok

---

ile Ahmed b. Muhammed el-Muallimî arasında bir akrabalık bağından bahsedilmemiştir.

⁵ es-Semârî, *el-Muallimî ve cuhûduhu fi's-sünne*, 9.

⁶ Ebu Enes İbrahim b. Sa'd, *Mevsuatu'l-Muallimî*, 1/29.

⁷ Tunç, "Bir Cerh ve Ta'dil Âlimi Olarak Abdurrahman El-Muallimî ve Hadisçiliği", 264.

⁸ Ebu Enes İbrahim b. Sa'd, *Mevsuatu'l-Muallimî*, 1/30. Muallimî bu yayınevinde çalışırken İbn Ebi Hâtim'in *el-Cerh ve'ta'dil*'i ve Buhârî'nin *et-Târihu'l-kebîr*'i gibi önemli bazı eserlerin neşrini üstlenmiştir.

çalışmaya imzasını atan Muallimî, 1386/1966 yılında Mekke'de ahirete intikal etmiştir.⁹

Muallimî'nin çalışma hayatının ekseriyeti yayınevinde ve kütüphanede geçtiğinden dolayı yoğun bir tedris faaliyeti ile iştigal etmemiştir. Bu sebepten olsa gerek onun tarafından yetiştirilen öğrenciler kaynaklarda tespit edilememiştir. Onun ilmi kalemiyle yaygınlaşmış, vefatından sonra ilim talebeleri müsveddeler halinde olan birçok çalışmasını neşre hazırlayarak ilmî birikimini sonraki nesillere aktarmışlardır.¹⁰

1.2. Muallimî'nin İtikâdî ve Fıkhî Görüşleri

Muallimî akide olarak selef itikadını benimsemiştir. O, bu mezhepte derinleşmiş, selef akidesi hakkındaki şüpheleri gidermiş ve insanları bu düşünceye davet etmiştir. Akaid türü eserlerinde ise tasavvufa ciddi reddiyelerde bulunmuş, hulul ve ittihad düşüncesine de sert bir şekilde karşı çıkmıştır.¹¹

Muallimî, ehl-i hadisin fıkıh yöntemini benimsemiştir. O ilk önce delilin sıhhati ile ilgilenmiş sonra delilden çıkan manaları ve hükümleri araştırmıştır. Bunu yaparken sahâbe ve tâbiîn'in yorumlarını da göz önünde bulundurmıştır. Muallimî fıkhî olarak belli bir mezhebe intisap etmemiştir. Bununla beraber Şâfiî mezhebine yakınlığını vurgulayanlar olmuştur.¹² Ancak Muallimî bir kişinin belli bir mezhebin bütün görüşleriyle amel etmesinin gerekmediğini, bilakis delillere göre hareket etmesi gerektiğini ve lazım geldiğinde ise mezhepte telifik yapmasının da caiz olabileceğini ifade etmiştir.¹³

⁹ Ebu Enes İbrahim b. Sa'd, *Mevsuatu'l-Muallimî*, 1/31.

¹⁰ Ebu Enes İbrahim b. Sa'd, *Mevsuatu'l-Muallimî*, 1/38-39.

¹¹ Ebu Enes İbrahim b. Sa'd, *Mevsuatu'l-Muallimî*, 1/31.

¹² Ahmet Özel, "Muallimî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 10 Aralık 2021).

¹³ Ebu Enes İbrahim b. Sa'd, *Mevsuatu'l-Muallimî*, 1/37.

2. Muallimî'nin Hadis Alanındaki Eserleri ve Ricâl İlmine Katkıları

Muallimî akide, fıkıh ve fıkıh usûlu, hadis ve hadis ilimleri, tefsir, nahiv, belagat, dil gibi birçok alanda eserler telif etmiş bir âlim olup hadis ilimlerinin de birçok alt dalıyla ilgilenmiştir. Özellikle hadis istilahları, cerh ta'dîl hükümleri ve kuralları, râvi tenkidi, ricâl ve tarih konuları, sahih-zayıf hadis kitapları gibi bazı konularda çalışmalar ortaya koymuştur.

Bu çalışmada Muallimî'nin hadis ilmiyle alakalı olan ve daha çok ricâl alanına taalluk eden eserleri incelenecektir. Bu eserler incelenirken onun ricâl ilmine olan katkıları da kimi zaman doğrudan ve kimi zaman ise dolaylı olarak ele alınmış olacaktır.

Muallimî'nin ricâl alanına dair eserleri, telif ve tahkik ettiği eserler olarak incelenecektir. Buna göre ilgili alanda telif ettiği eserleri şunlardır: *et-Tenkîl limâ verede bimâ fi Te'nîbi'l-Kevserî mine'l-ebâtil*, *el-İstibsâr fi nakdi'l-ahbâr*, *Risâle fi'l-cerh ve't-ta'dîl*, *İşkâlâtun fi'l-cerh ve't-ta'dîl*, *el-Hâce ile ma'rifeti ilmi'l-cerh ve't-ta'dîl*, *Fevâid fi Kitabi'l-ilel li İbni Ebî Hâtim*, *Ahkâmu'l-hadisi'd-daîf*, *Mukaddimetu'l-fevaidi'l-mecmûa*, *el-Ehâdisu'lletî isteşhede bihâ Müslim fi bahsi'l-hilâf fi'stirâti'l-ilmi bi'l-likâ*, *el-Envâru'l-kâşife limâ fi kitâbi "Advâu ale's-sünne" mine'z-zeleli ve't-tadlîli ve'l-mücâzeze*, *Kitâbu'l-vuhdân*, *Teracimun Müntehabe mine't-Tehzîbi ve'l-Mîzan*, *Mulahhas Tabakâtu'l-müdellesîn*, *İlmu'r-ricâl ve ehemmiyetuhu*. Yukarıda zikredilen Muallimî'nin doğrudan ricâl ilmiyle alakalı olmayan bazı çalışmaları, içerisinde ilgili alanla bağlantılı bölümlerin ve tartışmaların olması hasebiyle incelemeye tâbi tutulacaktır.

Muallimî'nin ricâl ilmiyle bağlantılı olan tahkik çalışmaları da şunlardır: *et-Târihu'l-kebîr*, *Muvaddahu Evhâmi'l-cem' ve't-tefrîk*, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, *Beyânu hatai Muhammed b. İsmâil el-Buhârî fi Târihihi*, *Târihu Cürcân*, *el-Muntazam fi târihi'l-mulûk ve'l-ümem*, *Tezkiratu'l-huffâz*, *el-İkmâl fi Ref'i'l-irtiyâb ani'l-mu'telif ve'l-muhtelif*

mine'l-esmâ ve'l-künâ, el-Ensâb. Bu tahkik eserlerinden ricâl ilmine müteallik mukaddimleri olan ve cerh-ta'dîl ile ilgili katkılar sunduğu eserler ele alınacaktır.

2.1. Telif Eserleri

2.1.1. *et-Tenkîl limâ verede (bimâ) fî Te'nîbi'l-Kevserî mine'l-ebâfil*

et-Tenkîl, Muallimî'nin en önemli ve en hacimli eseri olup onun; hadis, akaid ve fıkıhla ilgili olan derin bilgisini yansıtmaktadır. Bu eser, Zâhid el-Kevserî'nin, Ebû Hanîfe (öl. 150/767) aleyhindeki rivayetleri ve görüşleri zikreden Hatîb el-Bağdâdî'yi (öl. 463/1071) eleştirdiği *Te'nîbü'l-Hatîb 'alâ mâ sâkahû fî tercemeti Ebî Hanîfe mine'l-ekâzîb* adlı eserine reddiye olarak yazılmıştır.¹⁴

Muallimî bu eserinde Kevserî'ye cevap vermesinin yanında ricâl ilmiyle ilgili birçok meseleyi de ele almıştır. Bu açıdan *et-Tenkîl* adlı eserde ricâl ilminin meselelerinin tartışıldığı da müşahede edilmektedir.

Müellifin bu çalışmasında ricâl ilmiyle alakalı ele aldığı bazı meseleler şunlardır: Râvinin günlük yaşantısında yalanla itham edilmesi¹⁵, râvinin hadis rivayetinde yalancılıkla itham edilmesi, bidatçinin rivayeti, cerhin müfesser olması gerekli midir değil midir tartışması, bir râvinin hallerinin nasıl araştırılacağı hususu ele aldığı konulardandır. Ayrıca cerh-ta'dîlin tearuzunda hangi değerlendirmeye göre amel edilecektir sorusuna da cevap aramıştır.¹⁶ Muallimî'nin bu meselelerdeki görüşleri incelendiğinde kendinden önceki âlimlerin fikirlerinden farklı olmadığı görülmektedir. Bununla beraber eserde

¹⁴ Özel, "Muallimî".

¹⁵ Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî, "et-Tenkîl limâ verede (bimâ) fî Te'nîbi'l-Kevserî mine'l-ebâfil", *Âsâru's-şeyh el-Allame Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî*, thk. Ali b. Muhammed el-İmran, Muhammed el-Ecmel el-İslâhî (Mekke: Dâru Âlemu'l-Fevâid, 1434), 15/53.

¹⁶ Klasik dönemdeki cerh-ta'dîl tartışmalarındaki görüşleri bir arada görmek için bkz. Abdülhayy el-Leknevî, *er-Ref' ve't-tekmîl fî'l-cerh ve'ta'dîl*, thk. Abdulfettâh Ebu Gudde (Beyrut: Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 1437/2016).

bazı tartışmalı râviler hakkında değerlendirmelerde ve tespitlerde bulunmuştur. Özellikle Kevserî'nin tenkit etmiş olduğu râvileri eserinde zikredip onları savunmacı bir üslupla ele almıştır.¹⁷ Muallimî'nin savunma üslubu incelendiğinde ise, öncelikle ilgili şahıs hakkında Kevserî'nin görüşünü aktardığı, sonrasında ise o kişi hakkında önemli rical alimlerinin eserlerinden ve görüşlerinden faydalanarak doğruyu ortaya koymaya çalıştığı görülmektedir.¹⁸

Muallimî'nin ricâl alanındaki yetkinliğini en iyi gösteren eserlerinden biri olan *et-Tenkîl*'de, tartışmalara sebebiyet veren bazı ricâl konuları ele alınmış ve hakkında farklı tenkitler olan râviler incelenmiştir. Bu anlamda *et-Tenkîl*, Muallimî'nin ricâl alanındaki yetkinliğini gösteren önemli eserlerden biridir.

2.1.2. *el-İstibsâr fi nakdi'l-ahbâr*

Muallimî'nin hayatında basılmayan bu eser vefatından sonra mevcut müsvedde halindeki notlarından oluşturularak basılmıştır. Sadece birinci bölümün müsveddeleri günümüze ulaştığı için eserin büyük bir kısmı eksiktir.

Müellifi bu eseri yazmaya sevk eden en önemli âmil; ricâl âlimlerinin kullanmış oldukları ibarelerin, birbirlerinden farklılık arz ederek râvilerin durumlarının belirlenmesinde ihtilafa sebebiyet vermesidir.¹⁹ Böylece o, bu eseri telif ederek cerh-ta'dîl değerlendirmelerinde hataya düşülmesinin önüne geçmeyi ve râviler hakkında oluşan tartışmalara son vermeyi amaçlamış ve bununla beraber muhaddislerin de tenkit metodunu ortaya koymaya gayret etmiştir.²⁰

---

¹⁷ Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî, *et-Tenkîl bimâ fi Te'nîbi'l-Kevserî mine'l-ebâtîl* (Beyrut: el-Mektebu'l-İslâmî, 1406/1986), 1/281.

¹⁸ Muallimî, *et-Tenkîl*, 281-286.

¹⁹ Ali b. Muhammed el-İmrân, *Âsâru's-şeyh*, 1/148.

²⁰ Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî, *el-İstibsâr fi nakdi'l-ahbar* thk. Seyyid Muhammed eş-Şinkitî (Riyad: Dâru Atlas, 1417), 8.

Müellif mukaddimesinde rivayet tenkidinin dört aşamada gerçekleştiğini ifade etmiş ve bu aşamaları sırasıyla şu şekilde belirtmiştir: Senetteki her bir râvinin halini teker teker incelemek, râviler arasındaki ittisali incelemek, eğer mevcutsa hataya sevk eden hususlar üzerinde araştırma ve tetkik yapmak, hadis metnine muvafık ya da muhalif olan diğer delilleri incelemektir. Muallimî bu aşamaları mukaddimesinde saymakla beraber, bize yalnızca zikretmiş olduğu ilk aşama ulaşmış ve diğer maddeler ise eksik kalmıştır.²¹

Muallimî, Birinci Bölüm'de "râvilerin durumları" konusunu ele almış ve bir haberin kabul edilme şartı olarak İslam, adalet, bulug ve zabt şartını zikrederek bu şartların hepsini teker teker açıklamıştır. Ayrıca adaleti zedeleyen mürûet eksikliği ve bidat mezheplere mensubiyet gibi meseleleri de konu edinmiş, ardından cerh-ta'dîl faaliyeti yapan kişilerin sahip olması gereken özellikleri de ayrıca belirtmiştir.²²

Muallimî bir kimsenin mürûetini düşüren durumların bölgeden bölgeye ve farklı zaman dilimlerinde farklılaşacağını ifade etmiş, Hicâz'da insanı küçük düşüren bir ameliye olarak görülen herhangi bir fiilin, Hindistan'da herhangi bir problem teşkil etmeyebileceğini belirtmiştir. Aynı zamanda geçmişte mürûeti bozan durumların günümüz şartlarında normal olarak görülebildiğini söylemiştir. Böylece mürûetin tespitini dönemsal ve mekânsal olarak farklılık arz edebileceğini, bunun kararını içinde yaşanılan toplumun algıları doğrultusunda verileceğini ortaya koymuştur.²³

Muallimî'nin bu eseri incelendiğinde, onun kendinden önceki cerh-ta'dîl alimleri ile çoğunlukla aynı görüşte olduğu, onlardan ayrılan yönünün ise yukarıda verilen örnekteki gibi bazı meselelerin

²¹ Muallimî, *el-İstisbar*, 8.

²² Muallimî, *el-İstisbar*, 36.

²³ Muallimî, *el-İstisbar*, 36.

anlaşılmasına katkı sağlayacak tafsilatlı bilgiler vermesi olduğu söylenebilir.

2.1.3. *Risâle fi ahkmi'l-cerh ve't-ta'dil*

Müellif bu risalede cerh-ta'dil ilminin bazı problemlerini ele almış ve çözüm üretmiştir. Risalenin yazılış gayesi râviler hakkında hüküm verme metodunu, bu ilimle uğraşanlar için kolaylaştırmaktır. Ancak risale, başından ve sonundan eksik olduğu için yalnızca 28 sayfalık kısmı neşredilmiştir.

Günümüze ulaşan kısmında Muallimî, râvinin adaleti meselesine değinmiş, adaletin ne olduğu ve adaleti düşüren durumları ve özellikle bidat sebebiyle adaletin cerh edilmesi hususunu açıklamıştır.²⁴

2.1.4. *İşklatun fi'l-cerh ve't-ta'dil*

Muallimî beş sayfadan oluşan bu risalesinde, cerh-ta'dil âlimlerin idrak etmedikleri râvileri tevsik ettiğini söyleyerek örnekler göstermiştir. Ardından ortaya çıkan bazı problemleri zikretmiş ancak bu problemler hakkında herhangi bir çözüm sunmamıştır.²⁵

Muallimî'nin ortaya koymuş olduğu problemlerden birisi şudur: Cerh-ta'dil âlimleri hayatta iken yetişemedikleri râviler hakkında sika ya da zayıf olduklarına dair hükümler vermişlerdir. Bu hükümler ekseriyetle söz konusu râvilerin naklettikleri rivayetler üzerinden ortaya konulmuştur. Ancak bazı râviler bir ya da iki hadis rivayet etmiş ve bu rivayetleri üzerinden kendileri hakkında münekkit âlimler tarafından hükümler verilmiştir. Muallimî ise bu durumun doğru olmadığını, bir râvi hakkında hüküm verilirken bir ya da iki hadisin yetmeyeceğini belirterek problemi beyan etmektedir. Muallimî'ye göre bir diğer problem de şudur: Bir münekkit âlimin, hakkında ihtilafa düşülen bir râviyi, söz konusu râvinin rivayetine mtbi olan hadisteki

---

²⁴ Muallimî, "Risaletun fi'l-cerh ve't-ta'dil", *Âsâru'ř-şeyh*, 15/65.

²⁵ Muallimî, "İşklatun fi'l-cerh ve't-ta'dil", *Âsâru'ř-şeyh*, 15/93.

sikâ râvi sebebiyle tevsik etmesidir. Buradaki problem mütâbâta bulunan râvinin münekkit âlime göre sika olması ve başka bir âlime göre ise zayıf olması durumundadır. Bu durumda hakkında ihtilaf olan râviyi niçin sika saydığını ifade etmeyen münekkit âlimin değerlendirmesi sonraki nesiller için mutlak anlamda bir tevsik olarak anlaşılacaktır.²⁶

Muallimî bu beş sayfalık kısa risalesinde cerh-ta'dîl konusunda önem arz eden bazı problemleri dile getirmiştir. İfade edilen bu meseleler ricâl alanında farklı tartışmalara ve araştırmalara sevk etmesi açısından oldukça kıymetli haizdir.

2.1.5. el-Hâce ilâ ma'rifeti ilmi'l-cerh ve't-ta'dîl

Müellif bu risalesinde cerh-ta'dîl ilminin ehemmiyetinden bahsetmekte ve bu alanın hadisle uğraşan kişiler için bilinmesi elzem olan bir saha olduğunu belirtmektedir. Muallimî'nin bu risalede belirttiğine göre; ilim ehlinin iki hususu bilmesi ve uygulaması gerekir: Birincisi; cerh-ta'dîl alimlerinin ihtilaf ettikleri hususta doğru olanı araştırmak ve her bir imamın cerh-ta'dîlde kullandığı özel ibareleri bilmektir. İkincisi; imamların ricâl tenkidinde başvurdukları metodu bilmek sonra da bu metotlarda onlara tabi olmak için gayret göstermektir.²⁷

2.1.6. Kitâbu'l-vuhdân

Müellif bu eserde yalnızca “tek râvisi olan kişileri” ele almakta ve onları, sadece isimlerini zikretmekle iktifa etmeyip cerh-ta'dîl yönünden de incelemektedir. Tespit etmiş olduğu bu râvileri ise eserinde alfabetik tertibe göre sıralamaktadır. Muallimî, tek râvisi olan kişilerden toplamda 203 kişinin hâl tercümesini ele almakla beraber eserini tam anlamıyla tamamlayamamıştır.

²⁶ Muallimî, “İşkâlâtun fi'l-cerh ve't-ta'dîl”, *Âsâru's-şeyh*, 15/94.

²⁷ Muallimî, “el-Hâce ilâ ma'rifeti ilmi'l-cerh ve't-ta'dîl”, *Âsâru's-şeyh*, 15/99.

Müellif, râvilerin tespitinde Buhârî (öl. 256/870), Ebû Hâtim (ö. 277/890), İbn Hibbân (öl. 354/965) ve İbn Hacer'den (öl. 852/1449) nakillerde bulunarak biyografisini ele aldığı kişinin; ismini, nesebini, hocalarını ve talebelerinin zikretmektedir. Ardından o kişi hakkındaki cerh-ta'dîl ifadelerini nakletmektedir. Ayrıca ferd olarak rivayet etmiş olduğu hadisi de hâl tercemesini sunduğu kişinin bölümünde zikretmiş ve tek başına rivayet ettiği hadisin mütâbi ve şevahidinin olup olmadığını araştırmıştır.²⁸

Bu eser modern dönemde kaleme alınmış bir ricâl eseri olması hasebiyle önem arz etmektedir. Bu çalışma ricâl eserlerinin de günümüzdeki ihtiyaçlara binaen yeniden tasnif ve tertip edilebileceğini göstermektedir.

2.1.7. Terâcim müntehabe mine't-Tehzîbi ve'l-Mizân

Muallimî bu eserinde Zehebî'ye (öl. 748/1348) ait olan *Mizânu'l-itidâl* ve İbn Hacer'in kaleme almış olduğu *Tehzîbu't-Tehzîb* adlı eserlerinden bazı hadis râvilerini toplayarak bir seçki oluşturmuş ve binlerce râvi içinde 321 kişiyi ele almıştır. Müellif yapmış olduğu bu çalışmada, Zehebî'nin *Mizân*'ını ya da İbn Hacer'in *Tehzîbu't-Tehzîb*'ini yalnızca ihtisar etme gayesi gütmemiştir. Muallimî, bu eserlerden seçmiş olduğu râviler üzerinden cerh-ta'dîl ilmi hakkında bilgiler sunmak, ricâl âlimlerinin bu ilme dair ortaya koymuş olduğu metotlara değinmek ve râvilerin tenkit edilme sebeplerini ortaya koymak istemiş ve böylelikle genel anlamda ricâl ve cerh-ta'dîl ilmine dair bazı önemli noktalara dikkat çekmek istemiştir.

Müellif tercemeleri sunulan kişilerin, babalarının isimlerini ve neseplerini zikretmiş ardından özet olarak haklarındaki cerh-ta'dîl değerlendirmelerini nakletmiştir. Muallimî eserinde kimi yerde uzun açıklamalarda bulunmuş kimi yerlerde ise birkaç satırlık ta'likler ile yetinmiştir. Seçtiği kişilerin çoğu zayıf ve eleştiriye tabi tutulmuş

---

²⁸ Muallimî, "Kitâbu'l-vuhdân", *Âsâru's-şeyh*, 13/9.

râvilerdir. Müellifin eserdeki ricâl tenkit metodu şu şekildedir: Çoğunlukla İbn Adî'nin (öl. 365/976) *el-Kâmil fî duaî'î'r-ricâl* adlı eserinden ve İbn Hibbân'ın (öl. 354/965) *Kitâbu'l-mecruhîn*'inden nakillerde bulunarak ve bu görüşleri de esas alarak râvi hakkında hüküm vermiş, ardından da ele almış olduğu râvinin tenkit edilen rivayetlerini serdetmiştir. Ayrıca eserde, ele aldığı râvinin biyografisini verirken naklettiği münker rivayetler hakkında da bazı tartışmalara girmiştir. Bunun yanında Muallimî, cerh-ta'dîl âlimlerinin kullanmış olduğu istilahlara da açıklık getirmeye çalışmıştır.²⁹

2.1.8. *Mulahhasu Tabakâti'l-müdellesîn*

Müellif bu eserinde İbn Hacer'in *Tabakâtu'l-müdellesîn* adlı eserini ihtisar etmiştir. Bu eserde müellif, tedlis yapan kişilerin adlarını zikretmiş ve kimden ne tür tedlisler yaptığını belirtmiş ve eserini alfabetik olarak tertip etmiştir.³⁰

Muallimî, İbn Hacer'in eserinde tedlis yapanları mertebeler halinde zikretmiş olduğu kimseleri başlıklar altında ele alarak ihtisar etmiştir. Örneğin İbn Hacer'in birinci mertebede zikrettiği râviler, Muallimî'nin muhtasarında "tedlisle çok az tavsif edilen râviler" başlığı altında ele alınmıştır.

2.1.9. *İlmu'r-ricâl ve ehemmiyetuhu*

Bu risale, Muallimî'nin hicrî 1354 yılında Dâiratu'l-Maârifî'l-Osmâniyye tarafından düzenlenen bir sempozyumda yaptığı konuşmanın yazılı hale çevrilmiş şeklidir.³¹

Müellif bu konuşmasında ricâl ilminin tarihi gelişiminden, bu ilimde öncü olmuş bazı âlimlerden ve cerh-ta'dîl imamlarının râvileri tenkit ederken takip ettikleri metotlardan bahsetmiştir. Ayrıca bu alanda

²⁹ Muallimî, "Terâcimun müntehabe mine't-Tehzîbi ve'l-Mîzân", *Âsâru's-şeyh*, 14/9-11, 307.

³⁰ Muallimî, "Mulahhas Tabakâtu'l-müdellesîn", *Âsâru's-şeyh*, 15/261.

³¹ Muallimî, *Âsâru's-şeyh*, 15/28.

yazılmış ricâl kitaplarını tanıtılmış ve günümüzde ihtimam gösterilmesi gereken önemli eserlere dikkat çekmiştir.³²

2.2. Tahkik Eserleri

2.2.1. *Târihu 'l-kebir*

Muallimî, Buhârî'ye ait olan *et-Târihu 'l-kebir*'i 8 cilt halinde yayımlamıştır. Bu tahkik çalışmasında Muallimî, kitapta yer alan isimler, nesepler ve müştebih râviler hakkında düzeltmeler ve tashihlerde bulunmuştur. Râvi hakkındaki ihtilafları, cerh-ta'dîl değerlendirmelerini toplamış ve derin bir araştırmaya tabi tutmuştur. Muallimî taliklerini "" rumuzu ile göstermiştir.³³

2.2.2. *Muvaddahu evhmi 'l-cem' ve 't-tefrik*

Hatîb el-Bağdâdî (l. 463/1071) tarafından kaleme alınan bu eser el-Muallimî tarafından tahkik edilmiş ve esere bir mukaddime yazılmıştır. Muallimî mukaddimede Hatîb el-Bağdâdî'nin bu eserini tanıtılmış ve ardından da bu eserin yazma nüshaları hakkında bilgiler vermiştir.³⁴

2.2.3. *Beyânu hati Muhammed b. İsmâil el-Buhârî fi Trihihi*

Eb Zr'a (l. 264/878) ve Eb Hâtim er-Rz (l. 277/890) tarafından kaleme alınan bu eser el-Muallimî tarafından tahkik edilmiştir. Muallimî bu tahkike kısa bir mukaddime eklemiştir. Bu mukaddimede kitapta ele alınan konuları, Eb Hâtim ve Eb Zr'a'nın Buhârî'yi eleştirisini zikretmiş ve bu hataların etkisine değinmiştir. Bu

---

³² Muallimî, "Muhâdaratu İlm'r-ricâl ve ehemmiyetuhu", *Âsâru ř-şeyh*, 15/217.

³³ Eb Abdillâh Muhammed b. İsmâil el-Buhârî, *et-Târihu 'l-kebir*, thk. Abdurrahman b. Yahya el- Muallimî (Haydarâbâd ed-Deken: Dâiratu'l-Marifi'l-Osmâniyye, ts.).

³⁴ Muallimî, "Mukaddimetu Muvaddahu evhmi 'l-cem' ve 't-tefrik", *Âsâru ř-şeyh*, 25/175-188.

mukaddimeye göre kitapta Buhârî'nin *et-Târihu'l-kebîr*'inde düşmüş olduğu hatalar belirtilmektedir.³⁵

2.2.4. *el-Cerh ve't-ta'dîl*

Muallimî'nin tahkik ettiği bu eser 9 ciltten meydana gelmektedir. İbn Ebî Hâtim'e (öl. 327/938) ait "Taktime"nin başında Muallimî'nin mukaddimesi mevcuttur. Bu mukaddimede cerh-ta'dîl ilmi ve tenkitin ne olduğunu, münekkit alimlerin ve İbn Ebî Hâtim'in hayat hikayesini ele almıştır. Ardından Taktime'nin ve *el-Cerh ve't-ta'dîl* adlı eserlerin özelliklerini ve kitapların vasıflarını açıklamıştır. Ayrıca uzunca bir şekilde eserin yazma nüshalarına değinmiştir.³⁶

2.2.5. *Târihu Cürcân*

Hamza b. Yusuf es-Sehmî (öl. 427/1035) tarafından kaleme alınan bu eseri el-Muallimî tahkik etmiş ve esere giriş mahiyetinde bir mukaddime yazmıştır. Bu mukaddimede öncelikle tarih ve ricâl eserlerinin başlangıcını ele almış ve ilk örnekleri olan eserleri zikretmiştir. Ardından Cürcân'lı alimlerin ve Sehmî'nin hayat hikayelerini ele almıştır. Ardından *Târihu Cürcân* adlı kitabı tanıtmış, özelliklerini belirtmiş ve kitabın öne çıkan yönlerine dikkat çekmiştir.³⁷

2.2.6. *el-İkmâl fî ref'i'l-irtiyâb ani'l-mu'telif ve'l-muhtelif mine'l-esmâ ve'l-künâ*

Muallimî, İbn Mâkûlâ'nın (öl. 475/1082) yazmış olduğu *el-İkmâl* adlı eseri tahkik etmiş ve bu tahkikin başında 61 sayfalık bir mukaddime kaleme almıştır. Muallimî bu mukaddimenin başında kendi döneminde yapılan Arapça eserlerin tahkiklerindeki hatalardan yakınmış ve bunun en büyük sebebinin; muhakkikin bilgisiz olması ve yeterli sayıda yazma nüshaya ulaşmadan tahkike kalkışması olarak

³⁵ Muallimî, "Beyânu hatai Muhammed b. İsmail el-Buhari fî Târîhihi", *Âsâru's-şeyh*, 25/193-200.

³⁶ Muallimî, "Mukaddimetu el-Cerh ve Ta'dîl", *Âsâru's-şeyh*, 25/109-138.

³⁷ Muallimî, "Mukaddimetu Târihu Cürcân", *Âsâru's-şeyh*, 25/141-175.

belirtmiştir. Bu anlamda bu tür tahkik edilen eserlerde en çok hatanın mütekaddim dönem âlimlerin isimlerinde, neseplerinde ve lakaplarında görüldüğünü ifade etmiştir. Müellif bu sorunları dile getirdikten sonra mu'telif ve muhtelif alanında yazılmış eserlerin bilgisini nakletmektedir. Buna göre Muallimî toplamda yirmi altı tane matbu ve mahtut kitap ismi zikretmiştir.³⁸ Ardından İbn Mâkûlâ'nın hayatını eserlerini, hocalarını ve talebelerini belirtmiştir. Daha sonra ise tahkikini yaptığı eseri ele almış, bu kitap hakkında bilgiler vermiş ve tahkikteki metodunu açıklamıştır.³⁹

2.2.7. *el-Ensâb*

Muallimî, Sem'âni'ye (öl. 562/1166) ait olan bu eseri tahkik etmiş ve 36 sayfalık giriş mahiyetinde bir mukaddime kaleme almıştır. Bu mukaddimedede ensâb ilmine neden gerek duyulduğunu belirtmiş ve bu alana dair yazılan eserleri zikretmiştir. Ardından Sem'âni'nin hayat hikayesine yer vermiştir. Daha sonra onun kitabındaki metodunu ve eserini neden kaleme aldığını açıklamıştır.⁴⁰

3. Ricâl İlmine Katkıları

Muallimî eserlerinden de müşâhade edileceği gibi son yüzyılda ricâl ilmiyle ilgilenmiş ve katkıda bulunmuş son derece önemli bir isimdir. İslâmî ilimlerin her alanında onlarca eser vermekle birlikte hadis alanında özellikle ricâl sahasına ve cerh-ta'dîl ilmine hususi bir ehemmiyet verdiği görülmektedir. Modern zamanlarda ricâl ilminin önemli meselelerini tartışarak gerek iddialara cevap şeklinde olsun

---

³⁸ Kitap listesi için bkz. İbn Mâkûlâ, Ebû Nasr Alî b. Hibetillâh b. Alî el-İclî, *el-İkmâl fî ref'i'l-irtiyâb ani'l-mu'telif ve'l-muhtelif mine'l-esmâ ve'l-künâ*, thk. Abdurrahman el-Muallimî (b.y.: Dâru'l-Kitâbi'l-İslâmi, ts.), 1/6-19 (Muhakkik notu).

³⁹ Muallimî, "el-İkmâl fî ref'i'l-irtiyâb ani'l-mu'telif ve'l-muhtelif mine'l-esmâ ve'l-künâ", *Âsâru's-şeyh*, 25/3-69.

⁴⁰ Muallimî, "Mukaddimetu Kitâbi'l-ensâb", *Âsâru's-şeyh*, 25/69-108.

gerek de ricâl alanında bir problemi aydınlığa kavuşturmak şeklinde olsun ricâl alanına önemli bir katkıda bulunduğu açıkça görülmektedir.

Muallimî ricâl ilminin meselelerini doğrudan müstakil eserlerde ele aldığı gibi doğrudan ricâl ilmiyle alakalı olmayan bazı eserlerinde de ele almıştır. Bu sebeple onun hadis ilmiyle alakalı eserlerinin tamamı gözden geçirilmeli ve bu şekilde ricâl ilmiyle ilgili meseleler hakkındaki görüşleri ortaya konulmalıdır. Özellikle İmam el-Kevserî'ye yazmış olduğu *et-Tenkîl* adlı reddiyesinde ricâl ilminin tartışmalarına müteallik birçok konunun ele alındığı müşâhede edilmektedir.

Müstakil eserleri de genellikle risaleler şeklinde kısa çalışmalar olmakla birlikte hepsi son derece kıymetli haiz çalışmalardır. Bu kısa risalelerinde râvinin şartları ve özellikle râvinin adaleti gibi çetrefilli bir konuda yapmış olduğu çalışmalar kendi döneminde yapılmış kıymetli çalışmalardır. Ayrıca onun *Kitabu'l-vuhdân* ve *Terâcimun müntehabe mine't-Tehzîbi ve'l-Mizân* gibi ricâl çalışmaları son dönemlerde de ricâl çalışmalarının devam edeceğini göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Özellikle bu eserlerinde sadece râvi hakkında bilgiler vermeyip cerh-ta'dîl alimlerinin metotlarını da ortaya koymaya çalışması bu eserleri daha değerli hale getirmektedir.

Muallimî müstakil eserler kaleme almak suretiyle ricâl ilmine katkıda bulunmasının yanı sıra onun bu ilme en büyük katkısı bu alanın en temel eserlerini tahkik etmesi suretiyle gerçekleşmiştir. Özellikle Buhârî'nin *et-Târihu'l-kebîr*'ini, İbn Ebî Hâtim'in *el-Cerh ve't-ta'dîl*'ini, İbn Mâkûlâ'nın *el-İkmâl*'ini tahkik ederek ricâl alanındaki son derece kıymetli ve önemli eserleri yayınlamıştır. Onun bu çalışmaları sadece tahkikten ibaret değildir. Onun bu tahkiklerini değerli kılan en önemli hususlar eserlere giriş mahiyetinde yazmış olduğu mukaddimeler, eserdeki râviler hakkında vermiş olduğu aydınlatıcı bilgiler, tashihler ve râviler hakkındaki bilgileri ana kaynaklardan karşılaştırmalarıdır. Mukaddimelerde eserin vasıflarını,

ne çıkan özelliklerini ve müelliflerinin bu eserlerdeki metodlarını açıklığa kavuşturmuştur.

Sonuç

Bu alışma ile Muallimî'nin 10 tanesi telif, 7 tanesi tahkik olmak üzere rical alanına dair eserleri tespit edilmiştir. Özellikle telif eserlerinde ricâl alanındaki tartışmalı meselelere değindiği ve râvilerin hükümlerine dair görüşler bildirdiği görülmüştür. Tahkik eserlerinde ise çoğunlukla ele aldığı kitaba mukaddime yazdığı ve ricâl alanına dair bilgilerinin bu kısımda ortaya koyduğu tespit edilmiştir.

Yapmış olduğu tahkik çalışmalarında râviler hakkında dipnotlarda ayrıca bilgiler verilmiş ve ele alınan biyografiler diğer kaynaklardan karşılaştırılmıştır. Böylelikle eserlerde zikredilen râvilerin bütün yönleriyle araştırılması kolaylaşmıştır.

alışmaları günümüzde ricâl alanında çalışan kişilerin kendisinden müstağni kalamayacağı türden olan Muallimî'nin ricâl ilmine olan katkıları, yapılacak daha detaylı araştırmalarda incelenerek ortaya konulabilir. Özellikle Muallimî'nin rical alanına dair birikimi, geniş tezlere konu olabilme vasfını taşımaktadır.

Kaynakça

Buhârî, Muhammed b. İsmâil. *et-Trhu'l-kebîr*. 9 cilt. thk. Abdurrahman b. Yahya el- Muallimî. Haydarâbâd ed-Deken: Dâiratu'l-Merifi'l-Osmâniyye, t.y..

Ebu Enes İbrahim b. Sa'd. *Mevsuatu'l-Muallimî el-Yeman ve eseruhu fi 'ilmi'l-hadis*. 4 Cilt. Riyad: Daru Taybe, 1431/2010.

Leknevî, Eb'l-Hasent Muhammed Abdülhay b. Muhammed Abdilhalm. *Er-Ref' ve't-tekmîl fi'l-cerh ve't-ta'dîl*. thk. Abdülfettah Ebû Gudde. Beyrut: Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye. 1437/2016.

- Muallimî, Abdurrahman b. Yahya. *Âsâru's-şeyh el-Allame Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî*. thk. Ali b. Muhammed el-İmran, Muhammed el-Ecmel el-Islâhî. 27 Cilt. Mekke: Dâru Âlemi'l-Fevaid, 1434/2013.
- Muallimî, Abdurrahman b. Yahya. "Kitâbu'l-vuhdan". *Âsâru's-şeyh el-Allame Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî*. thk. Ali b. Muhammed el-İmran, Muhammed el-Ecmel el-Islâhî. 13/3-265. 27 Cilt. Mekke: Dâru Âlemi'l-Fevaid, 1434/2013.
- Muallimî, Abdurrahman b. Yahya. "Terâcimun müntehabe mine't-Tehzîbî ve'l-Mîzân". *Âsâru's-şeyh el-Allame Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî*. thk. Ali b. Muhammed el-İmran, Muhammed el-Ecmel el-Islâhî. 14/3-226. 27 Cilt. Mekke: Dâru Âlemi'l-Fevaid, 1434/2013.
- Muallimî, Abdurrahman b. Yahya. "Risâletun fi'l-cerh ve't-ta'dîl". *Âsâru's-şeyh el-Allame Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî*. thk. Ali b. Muhammed el-İmran, Muhammed el-Ecmel el-Islâhî. 15/63-89. 27 Cilt. Mekke: Dâru Âlemi'l-Fevaid, 1434/2013.
- Muallimî, Abdurrahman b. Yahya. "el-Hâce ilâ ma'rifeti ilmi'l-cerh ve't-ta'dîl". *Âsâru's-şeyh el-Allame Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî*. thk. Ali b. Muhammed el-İmran, Muhammed el-Ecmel el-Islâhî. 15/97-104. 27 Cilt. Mekke: Dâru Âlemi'l-Fevaid, 1434/2013.
- Muallimî, Abdurrahman b. Yahya. "Muhâdaratu ilmu'r-ricâl ve ehemmiyetuhu". *Âsâru's-şeyh el-Allame Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî*. thk. Ali b. Muhammed el-İmran, Muhammed el-Ecmel el-Islâhî. 15/215-258. 27 Cilt. Mekke: Dâru Âlemi'l-Fevaid, 1434/2013.
- Muallimî, Abdurrahman b. Yahya. "Mulahhasu Tabâkati'l-müdekkisîn". *Âsâru's-şeyh el-Allame Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî*. thk. Ali b. Muhammed el-İmran, Muhammed el-Ecmel

el-İslâhî. 15/259-283. 27 Cilt. Mekke: Dâru Âlemi'l-Fevaid, 1434/2003.

Muallimî, Abdurrahman b. Yahya. “el-İkmâl fî ref‘i’l-irtiyâb ani’l-mu’telif ve’l-muhtelif mine’l-esmâ ve’l-künâ”. *Âsâru’s-şeyh el-Allame Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî*. thk. Ali b. Muhammed el-İmran, Muhammed el-Ecmel el-İslâhî 25/3-69. 27 Cilt. Mekke: Dâru Âlemi'l-Fevaid, 1434/2013.

Muallimî, Abdurrahman b. Yahya. “Mukaddimetu Kitâbi’l-ensâb”. *Âsâru’s-şeyh el-Allame Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî*. thk. Ali b. Muhammed el-İmran, Muhammed el-Ecmel el-İslâhî 25/69-108. 27 Cilt. Mekke: Dâru Âlemi'l-Fevaid, 1434/2013.

Muallimî, Abdurrahman b. Yahya. “Mukaddimetu el-Cerh ve Ta‘dîl”. *Âsâru’s-şeyh el-Allame Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî*. thk. Ali b. Muhammed el-İmran, Muhammed el-Ecmel el-İslâhî. 25/109-138. 27 Cilt. Mekke: Dâru Âlemi'l-Fevaid, 1434/2013.

Muallimî, Abdurrahman b. Yahya. “Mukaddimetu Târihu Cürçân”. *Âsâru’s-şeyh el-Allame Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî*. thk. Ali b. Muhammed el-İmran, Muhammed el-Ecmel el-İslâhî. 25/141-175. 27 Cilt. Mekke: Dâru Âlemi'l-Fevaid, 1434/2013.

Muallimî, Abdurrahman b. Yahya. “Mukaddimetu Muvaddahu Evhâmi’l-cem‘ ve’t-tefrîk”. *Âsâru’s-şeyh el-Allame Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî*. thk. Ali b. Muhammed el-İmran, Muhammed el-Ecmel el-İslâhî. 25/175-188. 27 Cilt. Mekke: Dâru Âlemi'l-Fevaid, 1434/2013.

Muallimî, Abdurrahman b. Yahya. “Beyânu hatai Muhammed b. İsmail el-Buhârî fî Târîhihi”. *Âsâru’s-şeyh el-Allame Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî*. thk. Ali b. Muhammed el-İmran, Muhammed el-Ecmel el-İslâhî. 25/193-200. 27 Cilt. Mekke: Dâru Âlemi'l-Fevaid, 1434/2013.

- Muallimî, Abdurrahman b. Yahya. *el-Envâru'l-kâşife fi kitâbi advâ ale's-sünne fi'z-zeleli ve't-tadlîli ve'l-mücâzeze*. Beyrut: Alemu'l-Kütüb, y.y.
- Muallimî, Abdurrahman b. Yahya. *el-İstisbar fi nakdi'l-ahbâr*. thk. Seyyid Muhammed eş-Şınkîti. Riyad: Daru Atlas, 1417.
- Neccâr, Ebû Usâme İslâm b. Mahmud b. Muhammed. *Bulûğu'l-emânî min kelâmi'l-Muallimî el-Yemânî* - fevâid ve kavâid fi'l-cerh ve't-ta'dîl ve ulûmi'l-hadîs. b.y.:Advâu's-selef, ts..
- es-Semârî, Mansur b. Abdilaziz, eş-Şeyh *Abdurrahmân el-Muallimî ve cuhûduhu fi's-sünneti ve ricâlihâ*. el-Huber: Dâru İbn Affân, 1418.
- Tunç, Mazhar. “Bir Cerh ve Ta'dil Âlimi Olarak Abdurrahman El-Muallimî ve Hadisçiliği”. *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi = The Journal of Turk & Islam World Social Studies* 4/14 (2017), 262-275.
- Özel, Ahmet. “Muallimî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 10 Aralık 2021. <https://islamansiklopedisi.org.tr/Muallimî>